

Ú V O D

Činnosť Filozofického ústavu SAVU, uvedeného do života po oslobodení našej vlasti, osnovali sme na týchto zásadách: Isteže je filozofická tvorba špecificky podmienená svojím najvlastnejším predmetom skúmania, no závislá je tiež, jej vývinové smerovanie, od celkového spoločensko-kultúrneho utvárania. Do tohto celkového plynutia je teda štruktúrne začlenená: s jednotlivými složkami tejto celkovej štruktúry je jednak v istom súlade, jednak v určitých premenlivých rozporoch a napätiach. Práve tieto tenzie najvýdatnejšie podmieňujú filozofickú tvorbu, stimulujú jej vývin a jej životnosť.

Charakter a vývinový význam každého kultúrneho a špeciálne filozofického prínosu závisí od toho, ako sa na tieto štruktúrne rozpory tvorivo reaguje a ako zodpovedá celkovej línii spoločenského pokroku.

Sám pojem pokroku naznačuje, že nemožno dosiahnuť nejaké ukončené a absolútne meradlá hodnôt, filozofickej tvorby. Pre skutočnú vedu celkom vystačia *objektívne* meradlá hodnôt, pričom stupeň objektívnosti závisí vždy od dosiahnutého štádia vedeckého poznania. Skutočná objektívna veda a filozofia teda vylučuje akýkoľvek dogmatizmus a akékoľvek absolútne kritériá pravdy, akékoľvek tézy o vyčerpávajúcom rozbere a poznaní reálnej skutočnosti. To ešte neznačí skeptický relativizmus. I keď je totiž pravdivosť vedeckých a filozofických poznatkov iba relatívna, ich zhodnotenie v spoločensko-kultúrnej praxi a probuje mieru ich objektívnosti. A tak, ako sa postupne zveľaďuje a zdokonaľuje vedecká a filozofická tvorba, rastie aj jej objektívnosť. Overuje sa spoločensko-kultúrnou praxou. Aby sme uviedli konkrétny príklad, výdobytky našej národnej revolúcie potvrdili správnosť náhľadov pokrokových mysliteľov o smysle spoločensko-kultúrnych dejín.

I keď teda naše poznanie nemá charakter absolútnej istoty, keďže nikdy nemôže vyčerpať svoj predmet, vždy to ešte stačí, aby sme mali právo odmietaf výčitky dogmatikov z noetického nihilizmu. Práve naopak, neuzavretosť nášho poznania je výzvou, by sme sa neoddávali zmechanizovanému pohodliu a snažili sa svoje vedomosti prehľbovať a zdokonaľovať. Takýmto spôsobom sa chránime od každého dogmatizmu abstraktnej istoty, ako aj od skeptického relativizmu.

Tak napríklad určité všeobecné poznatky o zákonitostiach spoločensko-kultúrneho rozvoja, objektívne zistené, neslobodno nihilisticky odmietaf, lež treba s nimi rátať a snažiť sa ich zdokonaľovať. V tom je hodnota a smysel tvorby, a nie v nespútanej ľubovôli. Sloboda tvorcu nespočíva teda v anarchistickej voľnosti, ale v mravnej ochote určitým spôsobom počítat s objektívne zistenými pravdami. To platí o všetkých oblastiach tvorby: sloboda tvorcu nie je v negovaní objektívne získaných poznatkov, ale v ich rozvíjaní a zdokonaľovaní. Rozumie sa, že to nevyklučuje kritický pomer k týmto poznatkom, no každá kritika musí byť zdôvodnená a musí sa opierať o objektívne metódy vedeckého skúmania. Iba potom je kritika tvorivou a hodnotnou, iba potom slúži kultúrnemu pokroku.

Ak chceme mať právo hovoriť o objektívnej vede, nestačí sa obmedziť iba na vnútorný výskum jej predmetu, lebo svet i jeho poznanie nie je konglomerátom a mozaikou jednotlivých javov, ale diferencovanou štruktúrou. Z toho vyplýva i pre filozofiu, že treba prizerať aj k jej súvzťažnostiam s ostatnými kultúrnymi aktivitami, k jej spoločensko-kultúrnej funkčnosti a spätosti so životom. Iba to nám zabezpečí, že sa filozofia vo svojich dôsledkoch nestane nástrojom, i keď neuvedomelým, sociálnej reakcie. Naším ideálom nesmie sa stať za dnešných životných podmienok osamelý a všetko negujúci individualizmus. To by bolo príznakom sociálnej nezáväznosti a chorobnosti. Vidíme teda, že dnešnej vede a filozofii musí ísť o uplatnenie objektívnych meradiel, o vypäté úsilie po adekvátnom poznaní skutočnosti, že dnešná kultúra musí byť zameraná proti subjektívnosti výlučného individualizmu. Nie nadoblačná osamotenosť, ale sociálne tvorivá funkčnosť. V tom je tiež smysel vedeckosti filozofie.

Pravda, každá osobnosť dáva charakteristickú pečať svojmu dielu. To je celkom v súlade s našim poňatím objektívnosti. Veď pravá veda nie je dogmatická, nie je hotová pravda. To však ešte neznamená, že by z úsilia generácií kultúrnych pracovníkov nevyplývaly určité všeobecné poznatky, s ktorými treba rátať a s ktorými sa treba kriticky vyrovnávať. Lebo rozvoj osobnosti a spoločnosti sa vzájomne podmieňujú. To značí, že určité rozpory a istá náhľadová pluralita sú na ošoh rozvoja poznania, že sú plodné v hraniciach, položených poňatím vedeckosti. Ak sú však určité štrukturálne rozpory tvorive plodné, takto plodné už nie sú antagonizmy, vybočujúce z rámcov vedeckej objektívnosti.

Redaktor